

TÁROGATÓ.

Vegyes tartalmu lap,

a gazdasági egyesület, vidéki- és városi nőegylet, s a Szamos-Tisza hát közlönye.

<p>Megjelenik: Hetenkint egyszer kedden. Szerkesztői iroda: Várutca 53-ik szám első emelet. Kiadó-hivatal hová a hirdetések és előfizetési pénzek utasítandók: templom-utca 548 sz.</p>	<p>Előfizetési feltételek: Helyben egészévre 4 ft. félévre 2 ft. negyedévre 1 ft. Vidékre postán, egészévre 4 ft. 50 kr., félévre 2 ft. 25 kr., negyedévre 1 ft. 13 kr. Egyes szám ára: 10 ujkr. Zombori Gedő felelős szerkesztő.</p>	<p>Hirdetések ára: három hasábos petítor egyszeri hirdetésnek csak 5 kr. kétszerinél 4 kr. háromszorinál 3 kr. Bélyegdíj minden beíratásért 30 kr. A nyílttérben a háromhasábos petítor beíratási díja 20 kr. Kiadó Kovács Márton.</p>
--	---	--

Felhívás!

Öszintén, a honszerem és tisztelet hangján szólok megyénk honfiaihoz, honleányaihoz — a Kölcsey szobor és könyvtár érdekében. Az idő halad, a kegyelet sürgeti adóját, s még bizottmányunk keze mindig kötve van, mert egyeseknél még a kibocsátott iverk közül számosan hevernek. Fájna kimondanom, hogy ezeket közöny tartja az illetők kezei közt; pedig nekünk sohasem kellett úgy felszedni emlékül a dicsők erényeit s emlékjökben buzdított állítani mint most midőn kezdünk szunyadni. Az utókor kér szót: mit és mennyit tettünk. Én tehát szíves kérsémet küldöm azon honfításaimnak kik iverkéről tudósítottak: kegyeskedjenek a kezőknél levő iverket önmagukhoz s a nagy Kölcseyhez méltóan tölteni be, hogy kegyeletünk a dicsőhez méltó legyen. Mennyiben azonban a t. c. hazafiak és honleányok közül — kik nagyhonfításunk emlékoszlopa s a nevével jelzendő könyvtár felállíthatása végett aláírási iverket fogadtak el, még e más napig is többen, többszöri felkérés dacára, gyűjtő iverket be nem küldötték s azokfelől értesítést nem tettek; nehogy valaha a felettem ítélő közvélemény reám nem sürgetési, s a t. ivtartókra a részvetlenség vádját mondhasssa ki: mély tisztelettel kérem fel, hogy gyűjtő iverket bármint is azon a siker, e hó végéig

hozzám beküldeni, s így az illető működőket további lépésekre képesíteni okvetlenül sziveskedjenek.

Midőn e hazafias kérelmemet erős reményvel küldöm szét: bejelenteni kívánom, hogy a dicső célra áldozó hazafiak s honleányok névsorát a megkezdett úton e lapok hasábjain közlöm.

Mennyiben t. Ujfalusi Miklós úr aláírásával 1863. oct. 20-án kibocsátott iverk azon t. hazafiaknak is küldettek, kik egy bizonyos alkalommal t. Uray Endre urnál áldozat készségeket e szent célra már név-aláírással kimutatták, zavar előállása tekintetében tisztelettel nyilvánítom, hogy; a nemes keblű felajánlótól a haza nemtője csak akkori ajánlatukat kéri, a nemes cél nem követel új áldozatot, s én tisztelettel annyit kérek és várok, hogy iverket akkori nyilatkozatuk megerősítése mellett — a fenn mondtott időre beküldeni sziveskedjenek.

Szatmár jun. 15. 1863.

tisztelettel
Gyene Károly.

EGY GŐZMALOM SZATMÁRON!

(Folytatás).

Véleményem szerint a fent leirt bajoknak legjobb, legbiztosabb orvoslója lenne egy gőzmalom felállítása, mely még azon kívül, hogy igen igen nagy kényelmére lenne az öröktető gazdáknak, tetemes jöve-

delmet is ígérne, s adna a gőzmalom tulajdonosoknak.

Mint hogy pedig egy gőzmalom felállítása igen sok költséggel jár; nem lehet ahoz csak úgy hirtelenébe, minden számítás nélkül fogni. Próbáljuk azért elemezni, részletezni e dolgot. Legelsőben szükség lenne meghatározni, hogy a felállítandó gőzmalom, csak a házi szükségletre örölne-e vagy pedig kereskedésbe is bocsátaná készletét; menjünk mind két úton.

Ha csak a házi szükséglet fedezését vesszük fel, megkellene tudni határozni, mennyire mehet ez évenként; erre nézve — csak Szatmár várost értve — következő állapot lehet felvenni: Szatmár-Németi város népessége kerek számmal tesz a nép számlálás szerint 15 ezer lelket; a mi a közönségesen ismert politikai számítás szerint tesz 3,000 családot, ide jönnek az idegenek p. o. katonák, cselédek mesterlegények sat. tehető 1500 főre, a mi 300 családot tesz. Minden családra közép számítással 12 köböl búzát számítva évenként tesz összesen 38600 köböl élelet vagy kereken 40,000 köbölt. Ennyi lenne tehát az évi valószínű fogyasztás, a közönséges őrlésre nézve. E számítás meglehetősen össze vág a következő kimutatással; 1840—1850-ig a Szatmár városi határban a nagy berkli szamos vásárban igen jó malom helyek lévén, a mal-

TÁRCA.

Álmomban.

(1858.)

Megrendült a föld álmomban
És sírjából kikele
A hunnoknak, székelyeknek
Ős királya: Etele.

Elmegyek — így szólt magában —
Megnézem hogy mit csinál
Az én népem a Küküllő
S az Olt-folyam partinál. . .

S a mint menne, mendegélne
Tova Udvarhely felett:
Feléje az országuton
Egy finác közeledett.

„Földi hó! megállj egy szóra,
Mondd meg nékem hogy ki vagy?
Hogy hősköz tartozol, csak
As nem látja, a ki vak!”

„Az vagyok — felelt kevélyen —
Megmondom a mit kívánsz:
En vagyok Galliciából,
Ide-vándorolt finác!”

Jártam az Ural aljában,
Túl a Volgán, Iszteren;
De e szót „finác” a vándor
Népek közt nem ismerem.

Ha jól emlékszem alánok,
Osztrogotok, gepidák,
Igy hívták a népeket, kik
A földet elboríták.”

„No ne légy oly türelmetlen
Jer csak ide közelebb;
Úlj le míg megmagyarázom
Ugy se harmatos a gyep.

Financ annyi mint juhásztor,
És a nép egy suta juh,
Lenyírom mihelyt a hátán
Hosszúra nőtt a gyapju.

És a juh egy szelíd állat,
Senkit nem harap, nem rüg:
Gyapjából dominiumot
Vett a híres báró Bruk.

Van ugyan a nyájban egy-egy,
Ki öklel, szarvat hegyez;
Hanem — s itt kardjára mutat —
Moresre tantja ez. . .”

„Pásztor vagy hát?!.. Én is voltam
Egykor e nép pásztora,
Hanem akkor a világnak
Volt az sujtó ostora.

A vénhedt Európára
Lángok közt csapott el a,
Csapásit soká megérezé
Róma és Aquilea.

Diadalmi zajától
Messze megrendült a lég,
Most hát juhnyáj lett e népből?!
Ennyit megtudnom elég!

Szólt — s szemének pillantási
Nem voltak enyh sugarak;
Gyors villámokat lövellve
Lángolt bennök a harag.

A finác eltűnt előle,
Elkomorult a vidék —
S én e látomásra kinos
Álmomból fölébredék.

S úgy tetszett nekem, miként ha
En előtem állna még,
S félig ébren, félálomban
Hozzá igen rebegek:

„Arcodon dicső királyom
Az a harag mit keres?
Hidd el hogy neheztelésre
Néped most nem érdemes.

Nem feleltük el a multat,
Nem cseréltünk jellemet;
Megőriztük híven, tisztán
A te harcos szellemed.

Hidd el nem juhnyáj e nemzet,
S honja most sem juhakol;
Büszke mén az: messzedobja
Azt, ki rajta lovagol.”

Mentovich Ferenc.

EGY KIRÁNDULÁS GŐZHAJÓN.

Beszély.

Ch. Dickens után angolból fordítá. V.
(Folyt.)

Az elnök nagy ünnepélyességgel olvasá fel névsorozatát azon vendégeknek, kiket ő ajánlott t. i. Tauntonné asszonyt két leányával, Wizzle és Simton urakat;

mok száma körülbelül 15—20-ra is szaporodott; az akkori, még egy részben most is élő malomtulajdonosok magok beszéltek, hogy a malom évenként 200 köblöt is keresett; a minék megfelelő őrölt búza mennyiség 40,000 köblöt ad — igaz, hogy akkor messze helyekről p. o. Bétek, Szakasz sat. hoztak a Szamosra őrölni valót, tehát idegenek is őröltek ott; és így e mennyiség levonandó volna a helybeni őrölt mennyiségből; de az is igaz hogy akkor is őröltek a helybeniek száraz malmokon, s hogy a vájásbéli malmokon kívül voltak még más helyen is malmok.

Ezek szerint a 40,000 köbül búzát felvéve, ennek egytizedrésze mint vám lenne a malom jövedelme a mi 4,000 köblöt tesz valóban nem megvetendő jövedelem.

Itt azon ellenvetés jöhetne számításba, hogy nem minden ember őröltetne akkor is a gőzmalomban; ez meglehet, de az is bizonyos, hogy idegen helyekről sokkal többet hoznának oda őrölni, mint a mennyi a helybeniek közül onnan ki maradna.

A 4,000 köbül búzának árát csak 5 ftal véve is, tenne évenként 20,000 ftot.

Ha azonban a felállítandó gőzmalom a közönséges őrlésen kívül, vagy a mellett, kereskedésbe szánt lisztet akarna elő állítani, a nyereség még több lenne; Mennyit lehetne kereskedésbe elszállítani, azt nagyon nehéz meghatározni, mert ez a kelendőségtől függ. Anyit határozottan merek állítani, hogy a szatmári gőzmalomliszt telyesen kiszorítaná a debreceni és pesti liszteket, N. Károlytól fogva Szigetig s Deésig mindenütt. Azonban megint fennakadunk itt a mennyiség meghatározásánál. Felteszem tehát azon esetet, hogy a házi őröltetés kisebb körre szorítása, vagy éppen mellőzése mellett, a kereskedésbe bocsátható liszt mennyiség csak 50,000 köböl lenne; a nyereség haszon körülbelül következésképp lenne meghatározható; a búza értéke 5 ftjával 250,000 ft. ennek, hogy a kelendőség nagyobb legyen az őrlési vám értékével együtt, csak 12/100 számítva és teszen 30,000 ftot. Magában értetik részint az őrleendő mennyiség szaporodásával a nyereség is szaporodnék, valamint, ha a gőzmalom kereskedés-

be és házi őrlésre is szolgálna, a nyereség is a szerint növekednék.

Most már az a kérdés, hogy egy olyan gőzmalom, mely p. o. 50,000 köböl búzát meg őröl évenként, mibe kerül. Egy malomkő, jó forgással minden 24 órába le jár 20 köböl búzát, tehát évenként 7300 köblöt, tehát az eddig felvett mennyiségre nézve 6—7 köví malom lenne szükséges.

Egy ily gőzmalom fel állítása pedig alig kerülne többbe 30,000 ftnál; megvallom hogy én nem vagyok szakértő e tekintetben, hanem van még is némi ismeretem az építkezések, és gőzgépek ára sat. körül.

Egy olyan malom felállítása pedig, mely házi szükségre és kereskedésre is őrölne legfeljebb 50,000 forintból kiállítható, a mikor természetesen nem 50,000 köböl hanem kétszer annyi is lenne az őrlés.

A költség, ha a napi kiadásokat, személyzet fizetését, fa vagy kőszén árát sat. elég magasra azaz 30 ftra tesszük is, naponként s véletlenségekre, kereskedni percentekre adóra sat. 4,000 ftot leszámítunk is, ez mindössze 15,000 ftot tenne.

Ha tehát a kissébb szerkezetű gőzmalomot állítjuk is fel, és csak 50,000 köböl élelet számítunk őrlésre, a fentebbiek szerint lenne a befektetett tőke 30,000 ft. évi jövedelem 30,000 miből a kiadást levonva 15,000 ftban, még mindig ten marad tiszta nyereség 15,000 ft. a mi elég tisztességes kamat a befektetett tőke után.

Tudom, hogy sokan kételkednek a fent-érintett számítás helyességén; sőt magam sem mondom hogy az már olyan mint a szent írás, hogy azt csak hinni kell; hanem éppen az e sorok célja, hogy vizsgáljuk meg e dolgot közelebbről, adjunk élelet ez eszmének; mert én saját személyemben annyira hiszek egy gőzmalom után nyereség haszonban, hogy ha a nagy lotteriát meg nyerném a minthogy várom is — pénzeimet egyenesen abba fektetném; s egyedül is fel állítanék egy gőzmalomot.

(Vége következik.)

Egy városi.

minden névre egyenként szavazt és Tauntonnak úgy mint leányainak is egy egy fekete golyó jutott; Percy Noakes és Hardy úr egymásra bámultak.

„Hát az ön névsorozata készen van-e, Briggs úr?” kérde az elnök.

„Igen is” válaszola Sándor, következő Briggsné asszonyság, három leányával és Briggs Sámuel úr.

Az előbbi ceremonia ismétlődött és Briggsné leányostól szintén fekete golyó által kizárattott. — Briggs Sándor úr nagyon ostoba képet vágott, míg a társaság nagyobb részére ezen eljárás titokszorúsége nagy benyomást látszott tenni. A szavazás tovább folyt, hanem egy kis körülmény, melyre Noakes úr nem számított, elrontá annak hatását — minden névénél találtatott egy fekete golyó — Briggs Sándor úr bosszúállásból mindegyiknél élt kizárhatási jogával, és eredményül három óráig tartó szavazás után, csak három úr nevével egyeztek a vélemények. Ezen dilemmában mitevők lettek volna? vagy az egész tervvel kellett volna felhagyni, vagy alkudozásba bocsátkozni; az utóbbira szánták el magukat és Noakes Percy azon javaslattal állott elő, hogy szavazás nélkül nevezhette meg minden ki vendégeit — ez elfogadtatván Tauntonék és Briggsék visszahelyeztettek és a társaság csak hamar meg alakult.

A jövő szeredúra tették az esemény dús napot, és egyhangulag elhatározták, hogy minden bizottmányi tag két szalagot kössön a karjára; Noakes úr előadásából

kitünt, hogy a hajó, mely az „Általános gőzhajózási társulat” tulajdona, akkor a vám, ház mellett állott és mintán még ajánlá, hogy az ebéd és a borok egy híres belvárosi vendéglősnél rendeltessenek meg, őt kérték fel rendezne mindent és hajón már hét óraker, míg a többi bizottmányi tag az egész társasággal csak kilenc óraker fogna megjelenni.

Még több pálinka s víz elfogyasztása, és több jelenlévő joghallgató lelkes szónoklatai után, az elnöknek köszönetet szavaztak és a gyűlés szétoszlott.

Az idő nagyon szép volt, vasárnap elmult, és Noakes úr szokatlan nyughatatlan-ságot fejtett ki; folytonos vándorlásban volt a gőzhajózási rakpart és saját szállása közt, mi az irnokoknak csudálkozásra és a Cabs kocsisoknak haszoura adott alkalmat. Kedden Noakes úr aggodásai határtalanok valának, minden percben az ablakhoz szaladt, a felhőket nézni, míg Hardy úr, egy új komikus dal által, melyet ez alkalomra az elnök szállásán tanulmányozott, bámulatra indítá az egész utca lakosságát. Noakes úr álma nyughatatlan volt akkor éjjel, hánycódott az ágyban, s zavartan álmodott, elutazó gőzösökkel, óriási órákkal, melyek mutatói egy negyed tízre voltak irányozva, míg Briggs Sándor esúnya posztója vigyorgva nézett be a csónak oldalán, mintha az ő hasztalan fáradozásán, melylyel felkelni igyekezett, nevetne; most erősen felkapaszkodott, hogy a hajóra juthasson és — felébredt. — A fényes napvigan sütött be a

Tisztazzuk az eszméket!

Midőn báró Vécsey József „a megyében alakítandó haszonbérleti egylet” eszméjét megpendíté: kétszeresen becsültem a nemes bárónak philanthropicus érzetét melylyel a nagy közönségnek használni törekedett. Nevével már többször és mindig örömet találkoztunk a lapok hasábjain. A levél nem úgy volt írva Kende Lajos barátjához, hogy más valaki hozzá ne szólhasson.

Kende Lajos válaszolt a fölhívásra: telyesen osztván a nemes báró nézetét; esúpán kivihetőségét a mostani körülmények között mondá problematicusnak. Állításai practicus oldalról, érvekkel voltak támogatva. Azonban bezárólag reményét fejezéki: hogy a nemes bárónak eszmeembryója idővel — kissé vártatva — még gyümölcsözővé válhatik. És így az egész kérdés ki lön téve nyilvános megvitatás tárgyaul a t. ez. olvasó közönség elé. —

Az eldobott keztyüt — a „Tárogató” ez évi 21-dik számában — Szilágysági vevé fel. Meglehet, személyesen is ismerjük az álnevű író; de mindegy, ez a dologhoz nem tartozik. — Szilágysági teljeseen osztja a nemes báró indítványát — miként mi is; de, hogy K. Lajosnak a „mostani körülmények között” nézete fölött határozattan pálezzát tör, — s alább írt drasticusabb sorraival. „Az sem igaz hogy a birtok most nem fizeti ki magát” itt íróval kezett nem foghatunk. — S. ur úgy látszik, tüzzel szól valamihez, vajha ne lenne szalmatűz! — Egyetlen egy alapos ok sincs felhozva sorraiban; pedig ha a tárgy nyilvános vitatás alá van kitérve: akár pro akár contra érvekkel kell hozzá szólni. Mert a nemes báró nem pusztá szavazás alá bocsátá, hanem higgadt megvitatás végett pendíté meg a szép eszmét. A mit a fényesebb háztartásról amugy csipősen felhoz S. ur, nem tudjuk határozottan kire céloz? mert mi, a „mostani körülmények között” birtokainknál fényes háztartást éppen nem látunk. Becsületes és fényes háztartás között különbséget teszünk, mert az csakugyan való hogy a magyar ember egy veres hagymával

hálószoba ablakán, és Noakes úr ijedten felugrott, azon hiedelemben, hogy legrosszszab álmai valósultak; de éppen csak öt óra volt; egy jó fél óra alatt gondolá magában, felöltözhetik, és minthogy a reggel nagyon szép, elyalogolhat a part utcáig és onnan csónakon a vámházig.

Felöltözött, hamu evett valami reggelizhez hasonló és elindult. Az útcák oly üreseknek és kihaltaknak látszottak, mintha mult este utószor lett volna ott a nagy néptömeg. — Imitt, a nőtt egy szorgalmas inas, álmosan pislogó szemekkel nyitá ki a boltajtókat, vagy egy egy rendőr vagy tejhordó asszony ballagott előre; a eselédék még nem kezdtek dolgozni és London nagyon kietlen kinézéű volt.

Egy mellék utca szegletén egy útcái kávéház volt felállítva, a kávé szentüzön forrot és nagy darab vajjas kenyerek egymásra voltak rakva, mint fa darabok egy fapiacon; — a társaság egy lócán ült, mely biztonság úgy mint kényelem tekintetéből egy szomszéd falhoz volt támasztva; két fiatal ember, kinek kitünő jó kedve, és rendetlen öltözete tanúságot tón a mult estveli mulatságról, „három hölgyet” és egy ír munkást vendégtelt meg; egy kis kéményseprő, ki nem messze állott tőlök, vágyólag tekintett a csúfó ételre, míg egy rendőr, az utca tulsó oldaláról, szemlélte az egész csoportozatot. A nyomorult és könnyedén öltözött nők sápadtsága és kirívó cifra-sága, ép oly ellentétet képezett a víg napfényvel, mint erőltetett vidámságuk, lár-

nem szokta beutazni a felvilágot. Még sértőbb az, a mi a gazdatiszt tartásról van mondva; no de erre maga a t. szerkesztőség is megtette a csillagos észrevételt. — Nem bírjuk elgondolni S. ur oeconomiáját gazdatiszt nélkül! p. o. 2—3000 holdnyi birtokterületen úgy, hogy a jószág zsirját sem zsidónak, sem magyar jószágkezelőnek ne adja; mert hisz a „haszonbérleti egyesület“ is vagy egyik, vagy másik módon kezelendő a birtokot. — Vagy tegyük fel, de meg nem engedve — hogy saját kebeléből alkalmazandó egyéniségeket: ekkor az huzná a jószág zsirját! Incidit in scyllam qui vult vitare charybdim. Ha a magyarember jellemében nem bízik S. ur, bízzék legalább a számadoltatás ellenőrködésében. —

És csakugyan nem látott S. ur zsidóhaszonbérlet deficitben maradni? No, ha szerencsénk lesz találkozhatni, mi egy párt azonnal megnevezünk. Aztán kár oly határozottan mondani: „hogy a megalakulásra pénz nem kell.“ Igen, a megalakulásra! de hát a bérletfizetésre? a befektetés és mindenféle beruházásokra? Mert mi nem noma! — hanem industrialis gazdálkodást értünk; és nem csupán a bérlet jószág separativus jövedelmére támaszkodunk. — Tehát a megalakulás péretől kezdve mindenre pénz kell; mert saját gazdálkodásunknál is épen a pénzügyben rejlik a bajnak lényeges oka.

Ha K. L. kereken azt válaszolja b. V. J. levelére: „nem osztom véleményedet, terved nem üdvös a közjóra“ ekkor nem esodáljuk, ha S. ur anathemát mond a válaszoló fejére. De midőn K. L. szívből méltányolja a báró nézetét, üdvösnek mondja a közjóra, sőt reményét fejezi ki, hogy a szép embryóbol érett gyümölcs fejlődhetik, csak kivethetőségét „a mostani körülmények között“ teszi még most problematikusná: valóban feltőlők S. ur patheticus kifejezései. Annival inkább, minthogy „a mostani körülmények között“ felhozott praktikus érveket még csak árnyalatban sem látszik megcáfolni. Mi igen gyakran szoktunk a külföldre hivatkozni; és ime most a kész példákat is ignorálni szeretnők! —

No de hagyjuk a külföldet! Nézzen

más jó kedvével a fiatal embereknek, kiknéha, a mulatság változtatására, ezen vándorló kávéház tulajdonosának fejébe ütöték kalapját.

Noakes úr sebesen haladt el mellettök, és mikor a part utca felé ment és a víz fényugarait meglátta, azt hívő, hogy soha életében boldogabbnak és nevezetesebbnek nem érezte magát, „Csónakot, parancsol uram?“ kiáltott egyike a sajkácsoknak, kik a part mellett tisztították a csónakokat, és különböző nótákat füttyöltek. „Nem kell csónak, uram.“

Nem felele Noakes úr ingerülten, mert a kérdés nem intéztetett hozzá méltóságához illő hangon.

„Talán jobban szeretne egy hajót?“ kérdezé egy másik a többiek nagy mulatságára.

(Folytatása következik.)

Mint nevezél.

Byron után.

Nagy szerelmed mámorában
Igy nevezesz: „életem“!
Ez minő üdv lenne számunk,
Ha az élet el nem lebben.

De szét töri azt a halál.
Oh ne mond hát ily nekem!
„Életem“! így szólítsál,
Ez fenn marad mint — szerelmem.

Zombori G.

meg S. ur egy magyar; nemest itt benn édes hazánkban, akinek 100 hold földbirtoka van; ebből a boldog világban takarosán megélhetett; de „a mostani körülmények között“ bizony bizony csak tengődni is alig lehet. Miért? keresse ön okát „a mostani körülményekben.“ — Kell háztartásra, ruházatra, eselésre, gyermeknevelésre sat. mint máskor, de kell adóra is, nem úgy mint máskor! pedig a gazdalkodási percent koránt sem ilti meg a régi máskort!! — A theoreticus argumentumok nagyon szépen megállanak a papíron, hanem a practicus téren arca buknak. Ott van a „takarékpénztár“ melynél üdvösebb eszme alig fogamshatnék meg az emberiség javára. És ime: pénzühiány miatt „a mostani körülmények között“ az évi kétrészletli befizetés még is négy izbelire határozottat! És a legbölcsebben!! —

„A ki nagyon siet, hamarabb elfárad a nélkül, hogy célt érne.“ Nagyon jó közmondás ez. A „haszonbérleti egyesület“ eszméje a mint megpendítve volt, nagyon jó magában; ha megéri gyümölcsözővé is váland; de koránt sem oly praecipitantiával, mint S. ur akarja. Hisz a nemes báró maga is csak mint eszmét vetette fel a nyilvános térre, hogy megvitattassék. Lehet, hogy annak idején még mi is hozzá szólandunk. — Vajha egy uttal a földvédelmi társulat is megalakulhatna édes hazánkban! mert míg amaz pénzapályban a birtokos osztályt segiténé, ez ugyszólván, a nemzettestet mentené meg az alástüledéstől. Mert csak ugyan való az, hogy az aristocratia szava a nemzetnek; — az is való: hogy a jószágok elidegenítésével a birtokos osztály satnyul és sülyed alá. —

Mi szívből osztjuk b. V. J. fölmerített eszméjét; de más oldalról méltányolván K. L. felhozott érveit is: a jelen körülmények között nem szeretnők elhamarkodni az ügyet Hallgassunk ki másokat is, mert a legigénytelenebb egyeniség is vihet egy homokszemet az épülethez. A rohanva háladásnak már sokszor megadtuk az útát: ha 1848—49-ben költsönösen megértjük vala egymást: most, az europai nagy államtestek között mi is egy dícsőbb helyet foglalhatandunk el; és a helyet, hogy midőn belügyeinket sem bírjuk elrendezni, ma az elnyomott szerencsétlen lengyelek sorsán is jelentékenyen segíthetnénk! —

Azonban ha S. ur a kérdésben forgó szép eszmének valosíthatására hatalmas lendületet ad: mi leszünk az első kik szívből hozsánnat éneklendünk számára —

Meglehet a viszonttalálkozásig

Tiszaháti.

LEVELEZÉS

Tisztelt Szerkesztő úr!

Legyen szíves ezen igénytelen közleményemet lapjába felvenni. Nem annyira saját érdekem mint a közjó, és annak következtében a mostoha idő járás bekövetkezett csapásai figyelmeztetnek arra, hogy Szatmár vidékéről gazdasági tudósításaimat tegyem. A mult ősszel a mult évi szárazság miatt sok ugar földünk a nagy föld keménysége miatt ugaratlanul, és így természetesen őszivel földünk bévetetlenül maradtak, és később december és januáriusban a hó elolvadtával földünk porhanyóssabbakká válván, több földmivelő birtokosok az őszí vetéseket folyamatba veték a nélkül, hogy a jövendőre gondolva, mi lesz ezen késői vetésekből gondolatjokba meg állapodniak volna, tehát nyakra főre vetettek búzát, még januáriusban is, s reményvel, minthogy a föld igen jó miveletű volt, a leg jobb jövendőnek néztek elebe, azonban igenis megcsalódtak reményükben, mert februárban már oly tkasztó meleg álván be, hogy az aprilisi hónappal vetekedett, sem havazás, sem esőzés közben nom jövén, a mag azonnal nem csirázhatott egyformán; az őszí vetemény csak tengett egész tavaszig, tavasztól kezdve egész május 25-ig az őszí vetemények soha esőt nem kapván, csak kénytelenségből nőttek 1 lábnyi magasságra, a midőn már kalászat a rozsz kibányta, azonnal meg lepette a repce rágó fényes rovaroktól (nitidula aenea) a melly rovarok a vidéken még ismeretlenek lévén, a föld mivelető népet egészen zavarba hozván, an-

nak erőteljes pusztulásához fogott, családostól kimenvén a vetemény földekre, és a nevezett rovarokat szedték pusztították, de fájón vettek észre, azt, hogy másnap még több emészt gabonákon, mint előttevaló napon, és így a szedést, pusztítást, abba hagyva, gabonáikat sokan lekaszállták, és zölden meg szárítva részint magok felhasználva, mások pedig a piacra szállítva, ősziket 10—12 ost. ért. forintért eladták és így némi részben kárukat pótolták, mi lett még ezen száraz idő mostohaságának vége, az, hogy május 20-ki heti vásárunkon a 6 ftos búzának köbfe egyszerre 8—9 forintra a kétszeresnek köbfe 4 ft. 80 kről 7 ft. a rozsnak 5 ft. 60 kről 5 ft. 60 kr. a szemes tengeri 5 ft. 60 kről rögtön 5 ft. 60 kr. rögtön fel szökken, de a május 25-kén bekövetkezett esőzés következtében az élet ára, a május 27-ki heti vásáron ismét a május 20-ki heti vásárhoz hasonló árra jött vissza a Zab 3 ft. 20 kron és 3 forinton is adatik e szatmári piacon. Jelen tudósításomnak, folytatása következik.*)

Szatmár május 31 1865.

G. G.

Szentmárton, Junius 9.

Tisztelt Szerkesztő úr**)

Május 12-én Remetomezőn T. Ujfalussy Miklós segéd gondnok úr gyönyörű kerti lakában tartott meg a nagybányai hely. hitv. egyházmegye gyűlése. Felolvastattott itt és hitelesített a Sárközön tartott tavaszi gyűlés végzése a superintendenciára való felterjesztés végett. Tárgyaltott ez egyházmegye gyámintézete újalakítása; a szatmári prot. nőnövelde anyagi és szellemi ügye, különösen az egyházakat segedelem gyűjtésre felhívó szövege, mire nézve azon észrevételt tette föbb egyház követe, vajha nemcsak segedelemgyűjtésre, hanem esetenként szellemi befolyásra, a nőnövelde kormányzatában szíves részvételre is meg hivatának az illető egyházmegyék előjárói, vagy képviselői, az esperes és segéd gondnok urak, annival inkább mivel mind az illető városokban (a hitom egyházmegye: nagybányai, szatmári, mármaros ugocsi) mind a védelemben vagy gyámoltásban segéd kezét igyekeznek nyújtani.

Mun. 6-án viradóra oly hideg volt vidékünkön hogy a tengeri, tök, dinya, ugorka, paszuly sok helyen meglágyott. A Gutlint és Rózsályt Bánya vidékén hó borította. Az égető aszály annyira kiperzselte a kaszállokat, hogy az idén szénát nem gyűjtünk.

Az őszivetés apró és ritka, azt is valamely ártalmas bogárféle lepte el, különösen a rozsnak 1/3-da üres és megszáradt kalással búsítja a gazdát.

Nemcsak Pesten és Budán történnék vízbeugrások, öngyilkosságok; a napokban Ombódon egy 21 éves papleány Tót Irma sorsával elegendetlen lévén korán reggel önként a Szamos hullámkarjái közé ugrott, és bele is halt, Szentmártonban pedig egy 47 éves ember Vajda István részeg fővel akarván testvér bátyját átszállítani a Szamoson, a csónakból kibukott és belehalt. Azonban mindkettő kivétellett és eltemtetett. Az elsőnek vajha illő nevelést adtak volna szülei vagy gyámnokai! Az utóbbira nézve vajha a néplelki s testi tehetségét leginkább rongáló, a vagyonsértékét pusztító, életet oltó részegségi biint tudná és akarná az illető hatóság komolyan megszüntetni! Vajha az országúttak és Szamos partok mellé épített fabódó koresmit, és földalatti pineéket, mint a szentmártoni és kakkai határon, a szolgabírói hivatal vagy rendőri hatóság mielőbb leromboltatná, hogy ezek fennállása által sem az országúton megtámadás, sem a Szamos mellett vízbeulás ne történnék, mint jelenleg is Szentmártonban és Kakkon.

Epen most érkezett községükbe Seltenhoffer Frigyes sopronyi szabadalmazott tűzoltó gép és harangöntő gyár ügynöke, Veisz József azon célszerű felhívással és mindenkitől elfogadható ajánlattal, hogy alkalmas tűzoltó feeskendővel kedvező feltétel mellett két év alatt négy részletben fizetendő ár fejében, előre ellátandja a városokat és községeket sőt egyeseket is.

Ohajtandó volna, ha minden község és város egyesült erővel megrendeltetné egyalkalmas és szükséges tűz oltó feeskendőt, annival inkább mert ebben a pénztelen világban nincsen egyes embernek módja megrendeltetni, vagy épületeit is mindenkinek minden évben biztosítani.

De azért valaki félre ne értsen, hogy nincsen szükség a biztosításra, ha már vízipuskát vett, mert a tűzfeeskendő csak tüzet olt, hogy tovább ne terjedjen, a tűz biztosítótársulat pedig, vesztéségünket kárpótolja.

Udvari és Szentmárton községe is megrendelt egyet egyet a maga számára. Adja az Isten, hogy soha ne legyen egyikre sem szükség!

Bodnár J.

*) Ily modorban nagyon szívesen vesszük.

Szerk.

***) Engedje meg ön, hogy csekély munkásságom körüli elismerését, s nősülésemet illető emelkedett üdvözlétét ki hagyva, tegyem el azt oda hol kedvesebb baráti emlékeimet őrzöm.

Szerk.

HELYBELI HIREK.

© Folyó hó 17-ikén d. e. 11 órakor a gazdasági egyesület bizotmánya ülést tartand. A t. tagok tisztelettel kéretnek a megjelenésére.

© Váci püspök Peitler Antal József méltósága városunkban időzik. Ő ngát meggyés püspökünk ő exciájához az első ifjuság szép emlékei kötik.

○ Ujból ott kondult meg az enyészeti jeltadó harangja, hol a gyász hang legfőbb szől a keseredettek szívében: T. T. Kiss Aron porcsalmi lelkes és szatmári esperes ifju nejét Csócsi N. Terézt vasárnap e hó 14-ikén kísérték oda a hó hantjain a vigasztalhatlanul kesergő, férj s 4 neveletlen árvák könnye nevel virágot a nemes porokból, melyek fölé ismerősei emlékezete zárandok ol el tanulni mint föl-ti be köteleit a magyar hölgy — mint anya, nő, és honleány. Erényei mint soha ki nem alvó fény világítják szellemének útját az üdv honába, az öszveomlott lélek porlandó része felett szeretetünk fog-lebegni imázva nyugalmat. A megkeseredettek szívét vigasztalja a jók könnye mely övéikkel öszve folyt s a hit szava: honnan a köny fakadt, az öröm is onnan derül.

Mily keves ideig — csak 30 évig lobogott e szép élet fátyla 15 évig ragyogtatva boldogságot a családi élet oltárán, s egy arcon fakadott seb 8 nap alatt elő-hívtá az enyészeti angyalát! Imázzuk békét hamvairát.

© Megjelent: „Magyar s Erdély ország (Király hágón tuli Magyarország) s ezzel kapcsolatban az ausztriai örökös tartományok rövid földleírása“ írta Zombori Gedő. Magunk lévén a szerző, csak annyit tehetünk, hogy nép- és közép tanodáink figyelmébe ajánljuk; hogy tanmódja mint új házagpótló leend, mutatja az, hogy már pár tanoda felekezeti különbség nélkül — tankönyvül elfogadta.

© Kedvelt színésziünk Csabi Imre e hó 18-án egy új népszínművet mutat be a közönségnek, címe: „Kis árva, vagy a cigány mint földes úr jutalom játékaul. A közönség figyelmébe őszintén ajánljuk; a jutalmazandó még érdemi a pártfogást.

© Ifju színésziünk Makai L. neje meghalt; gyász tisztelete lesz holnap juni 18. d. u. 3 órakor a háznál és a sírnál.

NYILTÉR.

T. Közönség!

Halgattam, s feszült figyelemmel olvastam, azon epés ki fakadásokat mikkel a színérváralyai plebanus és gondnok urak — a magyar sajtóban eddig páratlan hangon nyilatkoztak; s most szólni tartozom,*) hogy álnévű levelemért más ne gyanúsítsassék, s tudatom, hogy a „Tárogató“ 7-ik számában én alul írott, hű és igaz katholicus szóaltam fel hazám és a társadalom érdekében. Mély indignációval olvastam én és hitfeleim a plebanus ur nyilatkozatát, hogy: három század szorja a felekezetiesség örögi üszkét. A 19-ik század második felében mi katholicusok fordulunk el megsértett honi kebellet oly egyházi vezetőtől, ki az Urban testvér egyház híveiről így nyilatkozik; Hiszen mi (katholicusok) a felfeszített Jézus tanítványai vagyunk s nem egy vagy más vallás újítói. „Azokra kik tevelyegnek csak számalommal sohajunk“. Hát a plebanus ur azt hiszi hogy a protestansok nem Jézus sz. tudományát értelmezik? Be-ésülöm a protestantimust, mely ily kifejezésre felelni méltóságán alúlnak tartá; de nekünk fáj, hogy egyházainkban oly ajkakra vannak bízva a szeretet igéi, melyek századoktól szentesített s jogérvényre küzdött eszméket így sértenek. Nem cáfalom a ferde állításokat; a színérváralyai kaszinó megmutatta 10 év alatt mint tudhatni a mivelődés terén. Csak arra felelek, hogy Szamos háti hivatalvadász. Én és társaim nem jártunk többször sem Károlyban sem Budán nem is lakom Sz. Váralyán s a kaszinónak nem vagyok r. tagja; de maradok mindig hű, jó hazali.

Jeszenszki Márton.
(Szamosháti).

Mikola junius 2. 1863.

Hála nyilatkozat.

Szép lélek tulajdona s az erények legszebbi keszenvedő társunk könnyét letörölni.

Igy tevétek ti meggyök mélyen tisztelt urnői: meggyei nőegylet s ti emelkedett szellemű meggyei műkedvelők!

*) Ki hallgattok mind a két részt, s most midőn minket többé méltánytalansággal vádolni nem lehet, engedjék meg, ha bár e rovat az illetők köllségén meg is hogy e legyen e tárgyban utolsó közleményünk.

A szétvonás emészt, az egységesség fenntart; szí-
vünköl ajánljuk a kibékülést, egyesülést
Szerk.

A legszebb erény fűségében enyhítették szerenésellenesség s a veszteség: fájdalomában elsötétül. lelkeket.

A nemzet geniusa adta nektek az eszmét, hogy felkaroljatok mindent mi üdvözöz e korunkban — sőt-téttel árnyazott — földi életre.

A honnemtóje sugalta szép lelkeiteknek, hogy: a mikolai tűzkárvallottak felségélyésére, műkedvelői előadást rendeztek; melynek tiszta jövedelmét 222 o. é. torintot 87 krt tűzáltal pusztított egyházunk oltárára tegyék le.

A hálás emléken élni fog nevetek közöttünk, feljegyezvén szép tettekekr jegyző-könyvünkbe átadni az utókornak.

Szilágyi József,
lelkész.

ÜZLET.

Szatmár, junius 10-én tartott heti vásárra behozot terményárak következők: Tisztabuza 7 ft. 20 kr. 8 ft. Kétszeres 3 ft. 40 kr. 6 ft. kr. Rozs 4 ft. 40 kr. Árpa 4 ft. 20 kr. Zab 3 ft. 40 kr. 4 ft. Tengeri Kása 11—10 ft. 40. Főzelékek 7 ft. 40 kr. 6 fr. 80 kr. Krumpli 2 ft. 40—80 kr. Asszuszilva 8—9 ft.

SZÍNHÁZ.

Jun. 11-re bérletben a „Csacska nők“ voltak hirdetve, de Dezsői (orvosi bizonyítvánnyal igazolt) betegsége miatt a szép „Molnár nőt“ vették elő s színészeink mindent megtettek, hogy a közönséget kárpótolják. A mű rögtönzött lévén bírálatunkon kívül van, csak jövőre figyelmeztetjük Gerőnt, hogy öltözete úrhölgyé és nem a gazdag, de a francia népöltözetet meg new tagadó, molnárné volt, s Bokodit, hogy szavallatul ne válassza irodalmunk e célra legnehezebb termékét, továbbá ajánunk kis helyesírást, p. o. mi az a „rögtönzött betegség“? „Kéntelen“ (e helyett „kén-telen“) annyi mint kén nélküli (p. o. a gyufa); továbbá „műkedvelő“t így írják „műkedvelő“ s nem az „es-télyt“ pótolták, hanem a közönséget kárpótolták. Engedjen meg a titkár úr e megrovásért, e tettünk nem akadékoskodás, s csak onnan ered, hogy a nyelv apostolaitól megvárjuk a magyar nyelvtani szabályok buvár-latát. Végre szombaton előjöttek a „Csacska nők“, A mű erkölcsi alap eszméje a csacska megutáltatása s ki figyelemmel halgatja belőle megtanulja, rászédni házastársát. Fájdalom, irodalmunk meddősége miatt ily darabok kacérkodnak színpadunkon. Az előadás sikerült, de a szereplők ügyessége a darabot meg nem kedvelteté. E társulat szorgalmas tagjainak soha sincs szüksége segítségára, ép azért kérjük a sugót, ne szavalljon oly hangosan.

Kérjük közönségünk pártolását a szorgalmas Csabi jutalomjátékára.

Előfizetni lehet a Tudakozó intézetben, Postán, Lehócki János könyvkereskedésében, s a kiadó hivatalnál.

H I R D E T É S E K.

Szatmáron a fapiacon lévő 1001. sz. jó 4 szobával, istálló, pince s minden mellék épületekkel, kertel ellátott házas-telek szabad kézből eladó. Értekezhetn, a helybeli Posta hivatalnál.
5—5

A mélt. nagy kákolyi Gróf Károlyi István ő nagysága tulajdonához tartozó alábbirt birtokok f. évi október 1-től 1869. évi September 30-ig számított hat évekre haszonbérbe adadni fogván. felhívatnak válalkozók: miszerint írásban foglalt ajánlataikat f. évi julius 10-ik napjáig Bossányi László titoknok úrhoz Főtra (utólc posta: Rakos Palota) vagy Nagy Károlyban lakó Bekényi Rudolf urad. ügyvéd úrhoz hol a feltételek is megtekinthetők, adják be haszonbérben adandó birtokok következők: Ócsva, - és ócsva Apáti. (Szatmár megyében) Belsőtelek 10 h. lakházakkal, és gazda-ági épületekkel, szántóföld 242¹⁸⁴/₁₁₀₀ h. kaszáló 119⁴⁹⁵/₁₁₀₀ gyümölcsös 52. h. magán legelő 79⁷⁸⁹/₁₁₀₀ h. ezenkívül italmérsi jog Ólesván és Ócsva Apátiiban. A birtok rendezve van.

Vitkai birtok. (Szatmár megyében) Belsőtelek lakházzal 3 felső vagy is: szántóföldi tag 796⁷⁰⁰/₁₁₀₀ h. alsó vagy is kaszáló tag 268 h. Gyümölcsös 40. h. épületekkel, és egy szárazmalom. Ilk-Gemzei még ez évben tagositandó birtok (Szatmár, Szabolcs megyék határszélében). Ezen egy tagba olvasztandó birtok alkatrészei; Belső telkek: 7 épületekkel, külsőség, mely leginkább szántóföldből áll egy tagban mintegy 1200 hold és egy szárazmalom.
1—2

A szatmári tudakozó intézet tudatja miszerint nála legjobb minőségű valódi egri borok tétettek le eladásvéggett, kaphatni 3 akós hordókban. és akósázmra, úgy cilfnderekben, nemkülömben egy régi icés lepecsételt palackban is — egy palacknak ára 45 kr. o. é. bővebb tudomást szerethetni a tudakozó intézetből a bor valódiságáról kezeshedik az intézet, s egyszersmind ezen jó minőségű s csekélyárú bor ajánltatik figyelmébe a nagy érdemű közönségnek. Szatmár juni 8 1863.

A Szatmári Tudakozó intézet.

Nyomatott Kovács Mártonnál Szatmárt 1863.

Néhai Nagy Mihály úr városi polgármester hagyatékához tortozó 2241 és 2248 hely rajzi számok alatti, és a hegyi út mentében elnyúló úgy az Amari útra véggel járó szántó földek, és a Csernát szeg aljában fekvő szántó föld f. évi junius 22-ik mint első, és junius 6-ik mint második határ napok dél előtti óráin a helyszínen tartandó nyilvános árverezés mellett el fog-nak adatni, az árverési kedvező felételek, mint a becs ár is, árva bizotmányi helyiségben addig is megtekinthetők.
Kelt Szatmár május 28-kán 1863.

5—3

Árvabizotmány által.

Egy csinos hátiló, egy új vontesövű fegyver és egy szép cylinder óra, az arany csillag vendéglőben ki fog kugliztatni.

Turci lakosoktól Ugoesa Megyébe Rátanyi Károly ré-szére, itélet következtében 8000 o. é. forintig lefoglalt ökrök, tehének, lovak, juhok, sertések, kecskék árverelés útján lesznek eladandók Juni 11-én és Juni 24-én 1863.

NOVÁK SÁNDOR,
kiküldött t. tanácsos.

2—5

2—4

Hirdetmény.

Egy gazda tiszt, ki több évekik a gazdaság minden ágaiban jó sikerrel foglalatokodott, és minden gazdasági gépek használásában is jártas, egy nagyobb kiterjedésű jószággal bíró birtokos urnál mint kezelő gazda tiszt alkalmazást nyerni kíván, bővebb értesítést nyerhetni iránta a szatmári „Tárogató“ kiadó hivatalánál, templom útca 548-ik ház szám alatt.